

VOORSTEL

Adviescommissie 29 oktober 2015
Dagelijks bestuur 9 november 2015
Algemeen bestuur 3 december 2015

agendapunt 13

Vorbereid door Henk Wijkhuisen
Bijlagen Geen

TWISKE VOSSENBEHEER

Het algemeen bestuur besluit in het kader van de flora- en faunawet bij de provincie Noord-Holland een aanvraag te doen voor beheer van de vos met lichtbak.

Onderbouwing besluit

Het recreatieschap heeft in het kader van de Natura 2000 doelstelling verplichtingen tot het in stand houden en bevorderen van een aantal soorten (broed)vogels, die hiervoor zijn genoemd. Door predatie van de vos kan het recreatieschap haar doelstelling in het kader van Natura 2000 niet waarmaken. Het recreatieschap blijft daarom in gebreke met betrekking tot haar verplichtingen.

Door met lichtbak in de nachtelijke uren de vos te beheren kan, wanneer er geen publiek aanwezig is in het gebied, het aantal aanwezige vossen worden teruggebracht waardoor de predatie op een aantal doelsoorten in het kader van de Europese Vogelrichtlijn (Natura 2000) wordt verminderd. Ook zal predatie van weidevogels in de aangrenzende weidevogelgebieden bij andere terreinbeheerders afnemen.

Bijdrage aan schapsdoelen

- Voorkomen van verstoring van de recreatiebeleving door 's nachts vossenbeheer uit te voeren;
- Het voldoen aan de wettelijke taak om de Natura 2000 doelstelling (doelsoorten i.h.k.v. de Vogelrichtlijn) na te leven.

Financiële consequenties

Geen

Juridische consequenties

- Voldoen aan wettelijke verplichtingen in het kader van de Natuurbeschermingswet

Bestuurlijke achtergrond

AB besluit 2002/16, AB besluit 2003/13, AB besluit 2006/08, AB besluit 2011/19

Communicatie

Publiceren van dit voorstel op de website voor de AB-vergadering en het besluit na de AB-vergadering.

- *Gemeente Zaanstad oppert of andere wijzen van beheer mogelijk zijn. (schrikdraad, wegvangen). Het DB besluit het voorstel met bovengenoemde toevoeging te agenderen voor het AB.*

Achtergrond bij het voorstel

In Het Twiske zijn voor het eerst in 1987 sporen (uitwerpselen) van een vos gevonden. In 1999 werd de eerste zichtwaarneming gedaan. In 2000 bleken drie vossen-burchten aanwezig te zijn. In de jaren 2001, 2002 en ook 2003 werden vier vossenburchten vastgesteld. De burchten waren op hogere gronden met oudere houtopstanden gelegen in het midden van het gebied en het zuidoosten van de polder. Vossen zijn verspreid waargenomen over het gehele gebied. Directe waarnemingen van predatie en gevonden prooiresten bij burchten hadden destijds betrekking op roerdomp (1x), grauwe gans, bruine kiekendief (1x), bergeend, wilde eend, kraakeend, fazant, kokmeeuw en meerkoet.

De broedvogelstand van Het Twiske wordt sinds 1989 door een groep vrijwilligers geïnventariseerd. Jaarlijks worden schaarse soorten gebiedsdekkend geteld en algemene soorten steekproefsgewijs in verschillende deelgebieden. De ontwikkeling en de verspreiding en het aantal broedvogels is daardoor gedetailleerd bekend.

In 2003 werd aan de hand van onderzoek, uitbesteed aan Landschap Noord-Holland en Bureau Waardenburg de volgende conclusie getrokken:

1. Er is sprake van een trendbreuk, namelijk een scherpe afname, van de desbetreffende vogelsoort sinds de vestiging van de vos in 2000;
2. Deze afname is niet verklaarbaar op grond van veranderingen in de biotoop of op grond van externe factoren, zoals sterfte in de overwinteringsgebieden;
3. Er zijn resten gevonden van de desbetreffende soorten bij een vossenburcht en/of er zijn waarnemingen van predatie gedaan in het veld en/of het broedsucces is opvallend laag. Aannemelijk was dat 6 soorten als gevolg van predatie door de vos in aantal zijn afgenomen: wilde eend, fazant, meerkoet, scholekster, grutto en Kievit. Mogelijk gold dit ook voor bergeend en bruine kiekendief. Een negatief effect op moerasvogels zoals roerdomp en grauwe gans werd destijds nog niet vastgesteld – ondanks de vastgestelde predatiedruk. Over het geheel genomen blijkt dat het aantal broedvogels in bos en moeras op peil is gebleven, met fazant en wilde eend als uitzonderingen. In het open weidegebied zijn verliezen opgetreden van een zestal grotere grond- en oeverbroeders. Deze soorten zijn met 1/3 tot 2/3 deel in aantal gereduceerd.

Indien een terreinbeheerder in het kader van het weidevogelbeheer besluit om de vossen-stand te reguleren of te beperken, dan dient er allereerst aangegeven te worden of er sprake is van schade aan de fauna (de vos doet geen schade aan de flora). Hierbij moet het aannemelijk zijn dat de vos een nadelige invloed heeft op de bedreigde diersoorten, en dat d.m.v. predatie of verstoring deze diersoort uit het terrein zal verdwijnen of sterk zal afnemen. Ook dient duidelijk te zijn dat de beheerdoelstelling door aanwezigheid van en predatie door de vos wordt 'gefrustreerd'. Indien dit het geval is, dan moet het in principe gaan om bedreigde diersoort (zgn. Rode Lijst-soort), welke onderdeel is van de beheerdoelstelling.

In de aangrenzende terreinen van Staatsbosbeheer en Landschap Noord-Holland worden vossen beheerd. Vanuit deze beheerorganisaties is destijds ook aangedrongen om ook in Het Twiske vossen te gaan beheren, omdat anders het effect gefrustreerd zou worden. In de terreinen van deze beheersorganisaties geldt overigens een expliciete weidevogeldoelstelling i.t.t. Het Twiske.

Beheer in deze gebieden werd ingezet met afschot, vangkooien en de zgn. lichtbak.

Geadviseerd werd in 2003 om vanwege de relatie met de aangrenzende gebieden het vossenbeheer af te stemmen door ook in Het Twiske te gaan beheren. Dit zou van groot belang zijn voor met name de weidevogeldoelstelling in de belendende gebieden welke is gericht op het in stand houden, herstellen en ontwikkelen van populaties van grutto, tureluur, kempshaan, watersnip, zomertaling, kluut, zwarte stern en visdiefje (bedreigde diersoorten).

Door een terughoudend beleid t.a.v. jacht in de recreatieschappen werd gewacht met verdere uitvoering van vossenbeheer. Dit leidde ertoe dat de Wild Beheer Eenheid (WBE) Waterland & Omstreken in een schrijven van 2 februari 2006 het Recreatieschap Het Twiske verzocht om maatregelen te nemen tegen de vossen in Het Twiske, zodat de doelstellingen van Staatsbosbeheer, Landschap Noord-Holland en andere grondgebruikers van de WBE Waterland & Omstreken gehaald kunnen worden.

Er zijn twee belangrijke redenen om vossen in het Twiske te beheren. Ten eerste is het gebied aangewezen als Vogelrichtlijngebied (SBZ) vanwege zijn betekenis voor onder andere weidevogels. In een onderzoek van Bureau Waardenburg uit 2003 is aangetoond dat sinds de vos zich in 2000 in Het Twiske heeft gevestigd, een grote achteruitgang van de weidevogelstand in Het Twiske heeft plaatsgevonden. Door provincie Noord-Holland wordt bovendien in het Faunabeheerplan aangegeven dat de vos niet gewenst is in een Vogelrichtlijngebied (zie hieronder).

Ten tweede worden vossen in de omliggende gebieden van Het Twiske, die worden beheerd door Landschap Noord-Holland en Staatsbosbeheer, beheerd. Om aan de wensen van deze organisaties te voldoen en hun niet te belemmeren de natuurdoelen te behalen die zij zich hebben gesteld dient de vos ook in Het Twiske te worden beheerd.

Met de omringende terreinbeheerders is een vossenoverleg opgestart, waardoor een wederzijdse afstemming van het vossenbeheer plaatsvindt met omliggende gebiedsbeheerders (Landschap Noord-Holland en Staatsbosbeheer). Dit overleg vindt 1 keer per jaar plaats.

Uit evaluaties blijkt dat door een gezamenlijk optreden met alle gebiedsbeheerders er een toename wordt gesignaleerd van weidevogels, roerdompen, konijnen en fazanten. Om deze ontwikkeling door te zetten is door het algemeen bestuur besloten om vanaf 2012 actief vossenbeheer met drie jaar voorts te zetten.

Het beheren van de vos is ingezet met een bestuursbesluit in 2006 (AB besluit 2006/8). Daarbij is wel nadrukkelijk gesteld dat het "neen tenzij" beleid voor jacht, beheer en schadebestrijding in stand blijft.

Pas in april 2010 is een vergunning afgegeven door de provincie Noord-Holland voor een actief vossenbeheer en zijn er 6 vossen afgeschoten. In 2011 zijn er in de periode 1 januari – 1 april 4 vossen afgeschoten.

Helaas bleek dat de vergunning niet correct was afgegeven, omdat de vergunning geen beheer van de vos toestond in Natura 2000 gebied. Daarom is de vergunning weer ingetrokken in 2012 en heeft er sindsdien geen vossenbeheer meer in Het Twiske plaatsgevonden.

Inmiddels is Het Twiske ook aangewezen als beschermd natuurmonument in de zin van de Vogelrichtlijn (Natura 2000) tezamen met de gebieden IJperveld en Varkensland. Deze gebieden kwalificeren zich als Speciale Beschermingszone onder de Vogelrichtlijn vanwege het voorkomen van drempel overschrijdende aantallen van Krakeend, Smient, Kemphaan en Grutto die het gebied benutten als overwinteringsgebied en/of rustplaats. Bovendien behoort het gebied tot één van de vijf belangrijkste broedgebieden voor de Roerdomp in Nederland.

Op de Stootersplas in Het Twiske bevindt zich een rustplaats van Smienten; voedselgebieden van deze soort zijn vooral gelegen in het noordelijk deel van het Oostzanerveld, in het IJperveld en Varkensland. Grauwe Gans en Wulp foerageren verspreid op de graslanden in het gebied; de Slobeend verblijft vooral op ondergelopen grasland en in ondiep water verspreid over het gebied. Krakeend en Meerkoet worden vooral aangetroffen op de grotere wateren zoals de Stootersplas; de Meerkoet foerageert daarnaast ook veelvuldig op grasland. Roerdomp, Bruine Kiekendief en Porseleinhoen nestelen verspreid in rietveldjes van enige omvang (met name in het IJperveld); ook Rietzanger en Snor broeden verspreid over het gebied waar rietveldjes en rietkragen aanwezig zijn (met name IJperveld en Het Twiske). Kemphaan en Watersnip zijn in het broedseizoen gebonden aan schrale graslanden die verspreid over het gebied voorkomen. De Visdief nestelt plaatselijk in het gebied in kolonies op grasland; de vaarten en plassen in de wijde omgeving van de nestplaatsen fungeren als voedselgebied.

Het beschermingsregime in het Natura 2000 gebied nr. 92 (= **groter dan Het Twiske!**) gaat daarbij om de volgende soorten die in Het Twiske aanwezig zijn of waren:

1. Roerdomp (*Botaurus stellaris*);

Er broedde in Het Twiske in 2014 nog slecht 2 paar, waarvan het broedsel bij in elk geval een nest door predatie van de vos verloren is gegaan. Ook in 2015 is een van de twee nesten gepredeerd door de vos. Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 17 paren (territoria). Het Natura 2000 gebied behoort tot de belangrijkste broedgebieden voor deze soort in ons land

2. Bruine kiekendief (*Circus aeruginosus*);

In 2002 heeft het laatste broedpaar in Het Twiske gebroed. Mogelijk storing van broeden door de komst van de vos.

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 15 paren.

3. Grauwe gans (*Anser anser*);

Het aantal grauwe ganzen neemt jaarlijks enorm toe. Zowel als broedvogel als overwinteraar (tussen de 1500-4000 ex).

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 90 vogels (seizoen gemiddelde).

Dat de grauwe gans op deze lijst staat komt omdat er destijds bij de ontwikkeling van het Natura 2000 beleid nog geen sprake was van een exponentiële groei van de grauwe gans. De grauwe gans wordt momenteel zelfs in het kader van de vliegveiligheid (Schiphol) actief beheerd. Zo zijn in 2015 ruim 1200 eieren geraapt en zijn er 318 ganzen vergast door een gespecialiseerd bedrijf.

4. Smient (*Anas penelope*);

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 6.400 vogels (seizoen gemiddelde). De Smient verblijft in de winter in grote aantallen op de Stootersplas, waar 10.000 tot 25.000 individuen hun slaap- en rustplaats vinden.

5. Kraakeend (*Anas strepera*)

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 200 vogels (seizoen gemiddelde).

6. Slobeend (*Anas clypeata*)

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 50 vogels (seizoensgemiddelde).

7. Meerkoet (*Fulica atra*)

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 710 vogels (seizoen gemiddelde).

8. Watersnip (*Gallinago gallinago*)

Doel: Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 60 paren.

9. Grutto (*Limosa limosa*)

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

10. Snor (*Locustella luscinioides*)

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 50 paren.

11. Rietzanger (*Acrocephalus schoenobaenu*)

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 800 paren.

Argumentatie

Het beleid voor jacht en faunabeheer voor Het Twiske is destijds vastgelegd in beleidsplan 2003-2006. De uitgangspunten van dit beleid zijn “niets doen” tenzij zich aantoonbare schade of ongewenste ontwikkelingen in Het Twiske of op het terrein van derden voordoen. Welke maatregelen worden gekozen hangt af van het effect dat daarvan verwacht wordt. Dit beleid is bekend als “geen jacht, tenzij”. Een van de doelstellingen van de recreatieschappen is ontwikkeling en beheer van natuur en landschap in het teken van de recreatie. De beleving van het gebied door de recreant is hierin richtinggevend. Bij jacht en faunabeheer dient de beleving daarom niet te worden aangetast.

Het recreatieschap heeft in het kader van de Natura 2000 doelstelling verplichtingen tot het in stand houden en bevorderen van een aantal soorten (broed)vogels, die hiervoor zijn genoemd. Door predatie van de vos kan het recreatieschap haar doelstelling in het kader van Natura 2000 niet waarmaken. Het recreatieschap blijft daarom in gebreke met betrekking tot haar verplichtingen.

Bij besluit van 17 april 2014 heeft het college van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland aan de Stichting Faunabeheereenheid Noord-Holland op grond van artikel 68 van de Flora- en faunawet voor de duur van vijf jaar ontheffing verleend voor het doden van vossen van zonsondergang tot zonsopgang met gebruikmaking van het geweer en toestemming verleend voor het gebruik van kunstmatige lichtbronnen, ter voorkoming van schade aan flora en fauna. De periode voor gebruik van de ontheffing is van 1 februari tot 15 juli. Dit besluit is aangevochten door De Faunabescherming.

Op woensdag 14 oktober 2015 heeft de Raad van State in dit geschil uitspraak gedaan. Zowel rechtbank Noord-Holland als Raad van State oordelen dat er met de lichtbak op de vos gejaagd moet kunnen worden ter bescherming van weidevogels. Het beroep is dus ongegrond verklaard en daarmee is definitief de weg vrij voor beheer van de vossenpopulatie met lichtbak.

De Raad van State is o.a. van oordeel dat aannemelijk is gemaakt dat een toename van het aantal gedode vossen leidt tot een afname van het predatiepercentage. Tevens vond de Raad van State de ontheffing niet te ruim nu deze zowel in tijd als ruimte beperkt is.

Dit betekent dat het Recreatieschap Het Twiske een vergunning kan aanvragen voor beheer van de vos met lichtbak, zodat het beheer alleen plaats hoeft te vinden in nachtelijke uren als er geen recreanten aanwezig zijn.

Naast beheer van de vossenpopulatie met het geweer is er nog een alternatief dat gebruikt worden voor verjagen van de vos bij boerderijen etc. met behulp van schrikdraad (bijvoorbeeld kippenboeren). Dit is dan echter een beperkt en van tevoren duidelijk afgegrensd oppervlak dat afgeschermd kan worden. Voor grote oppervlakte zoals Het Twiske is dit niet haalbaar. De Vereniging Natuurmonumenten heeft destijds in Het Zwanenwater bij Callantsoog geprobeerd de broedkolonie Lepelaars te beschermen tegen de vos door het spannen van schrikdraad. Dit heeft echter niet kunnen voorkomen dat de lepelaar, ooit icoon van dit natuurgebied, al weer enige decennia niet meer voorkomt als broedvogel in Het Zwanenwater.

Voor de kwetsbare broedvogels als roerdomp en bruine kiekendief geldt dat deze niet in kolonies broeden. Op voorhand is dus niet duidelijk waar deze vogels een nest gaan bouwen. Het is dus niet mogelijk om nesten te beschermen met schrikdraad.

Vervolg

- Na een positief besluit van het AB wordt een vergunning aangevraagd bij de provincie voor het beheer van de vos met geweer en lichtbak.

Akkoord programmamanager	Henk Wijkhuisen
In overleg met manager Advies	Wim Nieuwenhuis